

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

VI. ARG.

STOCKHOLM, 15 SEPTEMBER 1917.

Nr 18.

Friska tag!

Sverige 1918 var vår lösen vid Ronnebymötet. Detta innebär, att vi med gemensamma krafter måste försöka förmå Första kammaren att redan vid nästa riksdag antaga som vilande en lag, som ger kvinnorna rösträtt och valbarhet.

Högern har i valrörelsen åtminstone icke uttalat sig emot vår rösträtt, men vad skall nu göras för att förmå den att verkligen medverka till frågans lösning?

Ja, naturligtvis måste vi låta höra av oss, så att vi inte bli bortglömda; fast vi agiterat i så många år, att vi nästan börjat tröttna på att lägga ut skälen för vår rätt. Kriget har dock nu medfört nya argument och nya segrar, viktiga att omtala för att påvisa faran av att Sverige blir bland de yttersta.

Men det finns också andra vägar än den direkta agitationen, som äro verk samma och dessutom i sig själva synnerligen nyttiga för kvinnorna. Först och främst gäller det att använda den kommunala rösträtten och se till att de kvinnliga krafterna tillvaratagas i kommunens tjänst. Här ha vi två svårigheter att övervinna, motståndet från männen och från kvinnorna: från männen, som ofta äro obenägna att ta kvinnorna med, dels av fördom, och dels därför, att de för egen del äro rätt angelägna om äran att bekläda förtroendeposter, och från kvinnorna, som äro alltför blygsamma och rädda att åtaga sig ansvar. Därför behövs nog ett målmedvetet arbete för att få fram lämpliga kvinnliga kandidater till de olika kommunala uppdragen. Rösträttsföreningarna böra tänka på saken i tid, så att de äro beredda till decembervalen, och kvinnorna böra komma ihåg, att med ökade rättigheter följer också en viss moralisk skyldighet. Man får inte bara säga: "Inte duger jag till det", eller "det törs jag inte åtaga mig". Man får bjuda till efter bästa förmåga. Alla ha varit ovana och blyga i början, men med god vilja och arbete kommer man ganska långt. Upplysning om de lagar och förordningar vi ha att rätta oss efter är också mycket nödvändig, och detta ha ju rösträttsföreningarna stän-

Det finnes alltså icke, min vän, bland denna stads alla invånare något ämbete, som är särskilt avsett för kvinnan, betraktad som kvinna, eller för mannen, betraktad som man; utan den naturliga begåvningen gör sig lika gällande hos båda. Kvinnan är av naturen danad för alla ämbeten, likaså mannen.

PLATO.

dig haft på sitt program, något som allt fortfarande bör fullföljas.

Men skola vi riktigt kunna övertyga männen om att det är allvar med vår önskan att komma in i riksdagen, böra vi också skaffa oss insikter i de politiska frågorna, så att vi känna till vad som försiggår i vår riksdag. Föredrag i politiska frågor äro därför högeligen att rekommendera, helst så att man får dem belysta från olika håll. Men där detta icke kan åstadkommas, kan man gripa sig an med saken ändå. Riksdagstrycket finns vanligen tillgängligt någonstades i ett samhälle, och även om så inte är fallet, är det så billigt, att varje förening kan ha råd att rekvirera utskottsbetänkanden och kamrarnas protokoll i en aktuell fråga, som man särskilt vill sätta sig in i. Sedan läser man protokollen på ett sammanträde — eller om de äro för vidlyftiga, åtager någon sig att referera de viktigaste argumenten från olika partier. Då torde det kunna hända, att församlingen inte är idel beundran för männens politiska visdom, utan att uppläsningen ger anledning till livlig diskussion. I alla händelser vinner man större insikt i de politiska frågorna och intresset för hela det politiska arbetet ökas.

Alltför ofta ha vi fått höra från våra motståndare, att kvinnorna inte förstå sig på politik och inte bry sig om rösträtt. Nu gäller det att sätta alla krafter till för att komma denna beskyllning på skam och än mer att bereda kvinnorna för kommande uppgifter.

Glöm ej
kvartalsprenumerationen!

Maktfaktorn.

Det var professor Reuterskiöld, som i sin berömda utredning av den kvinnliga rösträttsfrågan först kom fram med förklaringen att den tidpunkt då en särskild, hittills utestängd grupp av befolkningen borde släppas fram till politisk medbestämmanderätt, vore då vederbörande grupp lyckats göra sig till en självständig maktfaktor i samhället.

Då vi i den första häpenheten över detta hittills för oss nya begrepp frågade, om meningen vore, att Sveriges kvinnor för att erhålla politisk rösträtt borde gå ut på gatan och göra revolution, eller åtminstone ställa till storstrejk, fingo vi till svar — i övrigt fullt befogat: Det är en barnslig fråga; att en samhällsgrupp blivit en maktfaktor betyder icke, att den råkat i desperation och hotar samhället med våldsmiddel; det betyder, att den arbetsinsats den kan göra i samhället visat sig för staten nödvändig.

När det gäller att bestämma de arter av arbete, som anses för staten nödvändiga, och vilkas innehavare alltså bli att uppfatta såsom maktfaktorer, förutsatt att deras antal icke är en ren obetydlighet, har detta, karaktäristiskt nog för "this man-made world" (den av mannen skapade världen), definierats endast som "social verksamhet utanför hemmet och familjen". Även här är det dock icke arbetet självt, som härvidlag är utslagsgivande, utan arbetets karaktär av direkt betalt eller icke. En tjänarinna anses vara yrkesutövande, men en husmor, som med eller utan hjälp gör alldeles samma arbete, faller utanför, en sömmerska, som kommer och rustar upp familjens linneförråd, är en yrkesutövare, en mor, som gör detta arbete själv, är det icke. Om icke denna distinktion gjordes, skulle procenten av yrkesutövande kvinnor bli fullt lika stor som procenten av yrkesutövande män.

Som det nu räknas, "arbete" emellertid praktiskt taget alla män, men en-

dast en bråkdel kvinnor. I loppet av de senaste årtiondena har denna bråkdel dock blivit oväntat stor; den torde nu i de flesta länder och även här i Sverige utgöra omkring en tredjedel av det samlade antalet kvinnor. Det tyckes som om även detta borde kunna anses tillräckligt till att göra kvinnorna, åtminstone dessa kvinnor, till en självständig maktfaktor med ett även ur högersynpunkt berättigat krav på politisk medbestämmanderätt. Hr Tryggers gamla förslag om rösträtt åt kommunalt röstberättigade kvinnor gick ju i denna riktning, men med det sätt på vilket det kvinnliga arbetet betalas, skulle här en så stor del fullt självförsörjande kvinnor komma under strecket, att resultatet skulle blivit en tämligen utpräglad överklassrösträtt, och därför kunde detta förslag icke accepteras.

Nu under kriget ha emellertid kvinnorna manifesterat sin nödvändighet för staten på ett både kraftigt och mera omfattande sätt. Då staten är i yttersta nöd och måste kämpa för själva sin existens, då millioner män ligga i skyttegravarna eller på kyrkogårdarna omkring dem, då ha kvinnorna visat sig vara den statens stora reserv, som den haft att tillgå för att få det nödvändigaste av sitt arbete utfört. I samtliga krigförande länder ha kvinnorna i hundratalsental ryckt in på männens platser och utfört deras arbete, och i allmänhet måste man säga, att de gjort det bättre än man haft rätt att vänta av dem, så otränade för detta arbete, som de voro.

Men kriget har icke endast bragt arbetsbrist, och det är icke endast genom att göra det arbete, som männen måst lämna, som kvinnorna i denna tid visat sig särskilt nödvändiga för staten. Det har också varit brist på nödvändighetsvaror för livets uppehälle, och därvid har det gällt för hemmens kvinnor, husmödrarna, de som icke "arbete" i statlig bemärkelse, att reda sig med vida mindre livsmedel, kläder, skodon än förut och ändå söka få kropp och själ att hänga ihop hos familjens medlemmar. Och staten har plötsligt upptäckt, att det icke bara är nödvändigt att skapa dessa nödvändighetsvaror, även den ekonomiska användningen av desamma är en viktig faktor och i nödens stund en utslagsgivande faktor för statens existens.

I Tyskland, där detta problem drivits till sin spets, förklarade i början av 1916 — såvitt jag minnes — en tysk statsman, att utan de tyska husmödrarnas hjälp skulle Tyskland aldrig kunna vinna kriget. I England har samma sak tagit en något annan form; detta land har icke så mycket brist

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktör: GURLI HERTZMAN-ERICSON.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.

Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.

Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.

Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:

Pris för 1917 Kr. 1:35.

Lösnummer 6 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

6 Lästmakaregatan I, Stockholm

Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.

Öppen vardagar kl. 1/2-1/5 e. m.

L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

på livsmedel som dess motståndare, men det skall finansiera kriget, icke blott sitt eget, utan också i rätt hög grad sina bundsförvanters, och det behöves kapital. England är ett oerhört rikt land, så det har haft att ta av, men ändå har det behövts ett kraftigt sparande för att skaffa nog ledigt och flytande kapital, och även där har staten värdjat till husmördrarna att åstadkomma detta sparande. För jämt ett år sedan, då undertecknad var där, stod på stora affischer runt om i London: Englands husmördrar, Ni tjäna staten genom att använda margarin i stället för smör — och så räknades det ut, hur många millioner i veckan, som på detta sätt kunde frigöras för krigets förande. Både i Tyskland och England har kriget sålunda gjort även hemmet, hushållet till en statsfunktion.

D. v. s. kriget har ingalunda "gjort" detta. Det har endast fått detta förhållande att springa i ögonen även på männen; det har tvungit dem att sent omsider erkänna, att arbetet i hemmet är lika nödvändigt för staten som allt det arbete för hemmet, som göres i fabriker och på åkrarna, i affärskonstören och i ämbetsverken. När allt kommer omkring, har det alltsammans samma ändamål: att sörja för de levande människornas fysiska och andliga behov.

Därför att männen nu verkligen se detta, som vi alltid vetat, segrar nu kvinnans rösträtt ute i världen. Kunna icke jämväl de svenska män, som hittills slutit sina ögon för kvinnornas krav, se över havet till de krigförande i söder, öster och väster och upptäcka detta, upptäcka att kvinnorna verkligen och sannerligen blivit — även i den trånga mening männen hittills fattat det — en självständig maktfaktor? Och så draga den logiska konsekvensen av denna upptäckt?

Anna Wicksell.

Kvinnans ställning i Ryssland.

Ett telegram från Ryssland meddelar att ryska regeringen beslutat att kvinnor skola äga tillträde till alla statsämbeten på samma villkor som män. Till understatssekreterare har utnämnts grevinnan Sofia Panin, som redan före revolutionen var känd som en framstående kraft på det sociala arbetsområdet.

D:r Schishkina Javein, ordförande i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, har blivit invald i den kommitté på 61 medlemmar, som fått i uppdrag att klargöra riktlinjerna för Rysslands nya konstitution.

Använd L. K. P. R:s

brevkort och agitationsmärken.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. uppStort lager av in- o. utländska nyheter
i alla slags

DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR

till billiga bestämda priser. Obs! Beställningsavdelning.

Vid uppvisande av medlemskort i F. K. P. R. lämnas 5 % rabatt.

Något om Polens kvinnor.

Av Marika Stjernstedt.

Då Rösträtt för Kvinnors redaktion bad mig teckna några rader om Polens kvinnor på grundval av en artikel i Jus Suffragii, 1 juli-numret, *The Polish woman*, rann mig i minnet ett citat av en bland Polens diktare:

"Det är Polens kvinnor, som gjort revolutionerna i detta land. Länge nog kan man dränka upprorsflammorna i ett hav av blod; här skall dock alltid finnas ett bröst, där en gnista gömt sig undan, redo att åter slå ut i låga — och det är den polska kvinnans. Polens kvinnor äro nutidens spartanskor."

I korthet tecknas här ett kvinnoideal, nog så skilt från det vi själva i det stora hela lärt oss och vant oss att betrakta som det mest sympatiska: fredsbriingskans. Och likväl skall knappast ens den mest förhårdade pacifist bland de våra kunna, tror jag, neka sin beundran åt den typ för självglömska, hjältemod och t. o. m. positiv handlingskraft, som den polska kvinnan, genom tidernas lopp, och i olika former, uppvisat.

Den polska nationens bestånd genom generationer av förtryck har varit byggt på ett enda klippfast trots allt, ett: trots alla förbud, trots alla upptänkliga faror, trots deportation, fängelser och schavotter, trots expropriationer, landsflykt och fattigdom, trots orimligheter, kitsligheter, svårigheter ända in i det minsta — ja, som sagt, trots allt. Fred och frid kunde ha ernåtts och kampen avskrivits, på ett enda villkor: underkastelse. Underkastelse under lagar, som frantogo folket det sista av dess kännemärken, språket och traditionen, och som äntligen förintade ända till dess begrepp om eget fosterland. Den skamliga freden — ty även fred kan vara skamlig — antogs icke; i vågskålen blev den lätt som en fjäder gentemot tyngden av elände och oändliga prövningar, efter vilken händerna dock utan tvekan sträcktes. Och de som avgjorde valet voro just de som eljes icke ägde röst vid några som helst offentliga angelägenheter bestämmade: kvinnorna. Genom makten av sin insikt om ett folks hederskänsla och sin omutliga idealitet tilltvungo de sig den tysta rätten — dessa kvinnor: mödrar, systrar, hustrur, som upplevde att den ena personliga lyckodrämmen efter den andra för dem krossades.

Författaren i Jus Suffragii, M. A. Czaplicka gör en uppdelning av Polens kvinnor under senaste par århundraden i tre typer: den stridande, hemmets kvinna och den intellektuella. Men i grunden har man lov att hänföra dem alla tre under kategorien stridande, om också själva amazonen varit en mer sporadiskt förekommande — om ock ej alldeles sällsynt — företeelse.

Genom att draga en parallell mellan kvinnoarbetet i de stridförande länderna i våra dagar, vilket äntligen på så

många håll där uppenbarat vad kvinnorna dugde till, och det arbete, som i alla tider, tyst, ofta hemligt och utan ringaste yttre belöning, utförts av de polska kvinnorna, av just hemtypens polska kvinnor icke minst, kan man göra sig ett begrepp om storslagenheten i dessas allmänna karaktär. Parallellan antydes också av M. A. Czaplicka.

"Ehuru, skriver hon, klassen hemma-kvinnor, vilken utgör majoriteten, naturligtvis också innesluter en hel del dagsländer, måste sägas att kvinnorna, vilka i Polen endast leva i sina hem, ha många plikter, vilka äro deras syst-rar i andra länder okända. Frånsett ett rikt estetiskt liv, ha de sitt sociala verksamhetsfält, vilket i Polen alltid betytt lika mycket som det betyder i England just nu. Därtill hava dessa kvinnor i sin hand bärden av barnens uppfostran, särskilt de fattiga barnens, vilka icke kunna komma i åtnjutande av undervisningen i privata skolor." — Som de flesta här väl torde veta, var all undervisning i polska ämnen eller på polskt språk systematiskt utesluten ur statsskolorna såväl i tyska Polen som i ryska — om där överhuvud skolor funnos. Artikelförfattaren tillägger:

"Det kan sannerligen sägas, att majoriteten bland de polska kvinnorna — dessa, som utförde sitt värv, okända utanför sitt hemlands gränser och t. o. m. ofta innanför desamma — dessa, vilka frivilligt uppgåvo strid för offentliga rättigheter, även inom så snäva möjligheter som dem, vilka tillmätts de polska männen — de ha likvisst gjort det betydelsefullaste verk för sitt lands välfärd och utveckling, ja, för hela dess existens under senaste par hundra år."

Det är emellertid, fortfar artikelförfattaren, den tredje typen, den "intellektuella", som utåt bidragit att skänka största glans åt det polska kvinnonamnet — en patriotisk gärning så god som någon, och där särskilt fransk kultur och — ej mindre — fransk gästfrihet varit av den mest djupgående betydelse. Det vill också synas som om den polska kvinnan föredro den likheten med den franska, att de bägge nått fram till sitt obestridda inflytande på nationens andliga liv genom naturlig begåvning, icke genom lättnader i yttre former. Bland de "intellektuella", vilka åt nationen de tillhöra hemfört världens beundran och sympati, må här endast nämnas nobelpristagaren i kemi m:me Curie, född Sklodowska, Marya Konopnicka, kallad Polens George Sand, Eliza Orzeszko, judarnas mästerliga skildrerska, Olga Boznanska, målarinnan, skaldinnan Narcyza Zmichowska (död 1875), en av ledarna för de polska "Entusiasternas" rörelse — en rörelse inte utan beröringspunkter med den moderna

Elegant

kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

rösträttens, men eljes huvudsakligen inriktad på undervisningens befrämjande.

Det var vid Eliza Orzeszkos 50-årsjubileum som det första allmänna mötet av polska kvinnor hölls i Warschau 1908, då kvinnor av alla kategorier och klasser och från alla tre delarna av Polen (den ryska, den tyska och den österrikiska) fingo tillfälle samspråka. Genom revolutionen i Ryssland 1905 hade möjliggjorts att Marya Konopnicka kunnat återvända ur landsflykt och nu öppnade förhandlingarna. Kongressen tog det steg framåt från polska kvinnors tidigare, av traditionen sanktionerade, frivilliga stannande i skuggan, att den beslöt aktion vid männens sida för att uppnå samma rättigheter som de. Bland framstående polska rättsförfäktare — rösträttskvinnor — nämner Jus Suffragii fru Buividowa, Iza Moszczenska och fröken Sempolowska. Det kanske är onödigt tillägga, att till den dag, då kriget bröt ut, kunde de polska kvinnornas landvinningar allt jämt deduceras till noll.

De alla senaste åren ha, som var och en alltför lätt kan fatta, ställt de polska kvinnornas tålmod, duglighet och fasthet på hårdare prov än någonsin. Under tre olika fanor, av vilka ingen är deras egen (särskilt har väl den tyska manövern att utropa Polens självständighet numera upphört att blanda ens de godtrognaste!) deltaga polackerna i den gigantiska kraftmätningen. Över den polska jorden, polska städer och samhällen har kriget alldeles särskilt ödeläggande gått fram. Nöden har där varit, och är alltjämt, oerhörd. De polska kvinnorna ha fått axla — icke nya, men mångfaldigt förökade bördor... Men liksom vi funno den "stridbara" polska kvinnan i främsta ledet vid varje frihetsrörelsens uppflammande, ja, ända ute på slagfältet deltagande i befrielsekampen; liksom vi funno "hemkvinnan", den stilla arbeterskan, oförtrutet genom åren på sin post, tyst vaktande fosterlandskänslans heliga eld, och vid hennes sida den lysande "intellektuella" system, vittnande inför Europa om nationens ständigt levande andlighet, trots alla hinder som beretts, se vi också nu representanterna för polsk kvinnlighet göra sin insats till det yttersta.

Lönen har varit ringa, nu som förut. Jus Suffragii-artikeln jämför de polska kvinnornas ställning med de finskas, vilken socialt och politiskt där säges vara den bästa i världen, och med de ryskas: ryska kvinnorna ha numera sitt ord med i allt vad ryska män företaga. Men de polska kvinnorna har man ännu ingenting tillerkänt — mer än beundran och aktning.

"De bära", skriver m:me Czaplicka, sin tunga börda under tystnad, blickande mot framtiden och skänkande alla sina krafter *pro bono publico*."

Deras dag skall väl också randas.

I den krigsfångekonferens

som nyligen ägt rum i Haag, deltog även en kvinna som delegerad, och det anses vara första gången en kvinna medverkar i diplomatiska förhandlingar. Hon var en av de sex brittiska representanterna och är infödd amerikanska, men gift med en engelsk officer. Mrs Livingston har genom trånga studier och ett aktivt arbete förskaffat sig en grundlig kännedom om fånglägren och har förut, som medlem av kvinnornas internationella hjälp- och skyddskommitté, företagit flera resor till Belgien och hjälpt unga flickor och föräldralösa barn över till hemlandet.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
 1 Barnhusgatan 1
 (hörnet av Drottninggatan)
 Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
 i ek, mahogny, valnöt samt andra
 träslag afven målade, till billigaste priser.
 Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

Åter ett rop ur djupet.

Av och till vågar en modig kvinna höja sin röst över stridslarmet, en hand sträckes sökande ut mot medsystrarna i fiendeland. Den tyska diktatorinnan Elsa Maria Bud riktar i dagarna ett flammande upprop till alla världens kvinnor om ny samling, och hennes rop är så gripande och starkt, att Berliner Tageblatts redaktion ej näns kväva det utan endast med reservation undrar, om det väl skall väcka något genljud.

Med hänvisning till Stockholm, som för ögonblicket är medelpunkten för alla fredslängandes förhoppningar, tolkar hon hur kvinnorna, som ej ha någon talan där, med bävande hjärtan vänta och lyssna efter varje budskap därifrån. Skola väl männen däruppe finna någon utväg, skola de kunna förstå varandra? Kvinnorna kunna icke längre tro, att det är för deras och deras barns skull, som allt detta blod gjutes. De blevo aldrig tillfrågade, men måste stumma böja sig. Men nu måste de tala. De vilja icke se fiender i de lidande medsystrarna i andra länder, ty lidandet binder dem samman över hatet. Hur goda patrioter de än äro, i de djupaste, för kvinnokönet väsentliga och gemensamma frågorna måste de känna internationellt.

"Kvinnor, i Stockholm arbeta männen för freden, vi måste göra likaså! Låt oss sända ut våra bästa krafter från alla de stridande länderna för att samlas och förenade säga ett besinningsord, som männen måste lyssna till. Man får icke låta något vara oförsökt. På en sådan kvinnokongress skulle vi snart komma till enighet, vi skulle räkna varandra händerna, kanske allt för snart i människans ögon. Vi få ej längre sitta överksammas i stum sorg. Just nu skulle kvinnorna låta "den andra internationellen" uppstå och ge ett samlat uttryck åt alla de undertryckta rösterna. Kvinnorna i neutrala länder skulle förmedla de första skriftliga anknytningsgarna, de skulle bana vägen för Europas kvinnor. Men det är hög tid!"

Den tyska författarinnan anade ej, att hon redan blivit bönhörd. Ty från Sverige utgår ju nu en inbjudning till ett internationellt kvinnomöte. Hennes outtalade fråga: "Vad göra de neutrala kvinnorna?" har länge ljudit för våra öron, och det är en lättnad, att åtminstone ett försök gjorts att besvara den.

Naima Sahlbom.

Stöd arbetet för kvinnans politiska rösträtt genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening och genom att prenumerera på Rösträtt för Kvinnor.

PHOSPHOR-ENERGON-PILLER
 FÖRORDAD AV LÄKARE
 vid allmän svaghet, nervositet, överanstrengning och sömnlöshet.
 STATENS HÄLSÖVÄRD I APOTEK
 A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
 Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

"Kvinnans plats är i hemmet".

Bland alla argumenten mot kvinnans politiska rösträtt har väl knappast något skorrat så falskt som: "Kvinnans plats är i hemmet, hon har ingenting att skaffa varken i politiken eller i förvärvsarbetet." Man skulle kunna tro att detta yttrande vore antikverat och att det härrörde sig från kvinnosakens första dagar, då männen med en slags nymornad förskräckelse funno sig stå ansikte mot ansikte med medtävlare, som inte bara fordrade sin andel av samhällets brödkaka, utan även gjorde anspråk på politiska rättigheter.

Men argumentet är tyvärr av ganska färsk datum. Det stack till och med upp huvudet under debatten i den holländska riksdagen, då en talare fruktade den gudomliga ordningens äventyrande om kvinnorna finge rösträtt, ty det var ju redan på skapelsens morgon bestämt att kvinnan skulle vara mannen underdånig. Och i de svar som de svenska landstingsmännen avgåvo på interpellationen om sin ställning till kvinnorösträtten, saknades ingalunda utgjuteiser om att kvinnan var hemmets prydnad och prästinna i dess tempel.

Man kan för sin inre syn frammana dessa prydnader och prästinnor, dessa stackars undernärda, hållöga kvinnor, som under slit och släp för brödfödan kanske blott finna en och annan av kvällens timmar att hålla själva hemmet vid makt. Vad manne de känna, när de bli mättade med feta fraser i stället för med bröd? Vad skola de tänka om dem, som leda landets öden och så sakna kännedom om de verkliga förhållandena, om den järnhårda kampen för tillvaron, att de hänvisa kvinnorna till att sitta i hemmen. Kanske med armarna i kors som små herdinnor av porslin. Man skulle i sanning önska dessa herrar samma öde som den amerikanske politiker, vilken med sin vältalighets hela patos deklamerade om Kvinnan i hemmet och på morgonen fann sina skodon oborstade. Hans hjälphustru hade stannat i hemmet. På kontoret dammig och smutsigt. Städskan hade man och fem barn. Hon ansåg sig skyldig att stanna hemma hos dem. Några timmars bittra erfarenhet kullkastade politikerns alla teorier.

Överklasskvinnorna, de som ha tillfälle att sitta i hemmen, om de ha lust, hur många äro de? Frånräkna sedan dem, som möjligen skulle kunna avstå från sin egen försörjning och dra sig fram på en mans magra kontors-, tjänstemanna- eller officerslön, kvar stå dock massorna, millionerna som äro att räkna med. De kunna icke stanna i hemmen hur gärna de än ville, de ha kommit in i Grottekvärnen, de måste arbeta och slita tills armarna värka och kropparna digna av trötthet. Där är modern, som måste lämna sina små, därför att hon inte har bröd åt dem och därför att intet hem producerar sådant av sig självt och ingen lag föreskriver

Sveriges första kvinnliga seminarierector.

Då fröken Augusta Westerberg nyligen utnämndes till rektor vid folkskollärarynnesseminariet i Kalmar, hade detta sin betydelse icke blott för skolan utan även för kvinnosaken. Det är nämligen första gången en kvinna blir utnämnd att inneha sådan befattning och många gånger har det tyvärr varit fallet att tradition och fördomar gått före meriter och duglighet, när det gällt tillsättandet av högre ämbetsposter för kvinnor.

Betydelsen av det skedda ligger också däri, att det bör uppmuntra kvinnorna att arbeta i enlighet med François Millets åsikt: "Vi förbättra världen genom att förbättra oss själva och vårt arbete."

Här är det ett ihärdigt och plikttröget arbete, som just blivit uppskattat av män, och förre rektorn Wickbom har i väsentlig mån bidragit till se-

att en mor skall ha statsunderstöd åt sina barn. Där är arbetarhustrun, som sätter en ära i att hålla sitt hem pyntat och fint, men som måste överge det för fabriken eller tvättbaljan eller de bättre lottades hem. Det är för alla dessa som termen "kvinnan i hemmet", betyder ett blodigt hän, och det är för dessa som ha att möta alla tillvaros tusen svårigheter som rösträtten är nödvändigare än för några andra. Den är inte medlet, men den är en av möjligheterna till bättre levnadsförhållanden. Ingen känner bättre svedan av orättvisorerna än den som i realiteten fått erfara dem, och ingen kan bättre döma om de reformer, som krävas för barnen, statsens blivande medborgare, än de som av omständigheterna tvungits att lämna dem utan modersvård. Och man får aldrig glömma att de äro millionerna.

En engelsk arbetarkvinna lämnar i en tidning redogörelse för hur hennes dag förflyter med släp och slit från morgon till kväll. Man måste betänka hur osäker en arbetares ställning i själva verket är. Det kan vara säsongarbete, fabriken kan läggas ned, och tillstöter så sjukdom, blir det bustrun som får dra hela lasset om barnen ännu äro små. Den kvinna, som i ett speciellt fall berättar sin levnadssaga kom från goda föräldrar och blev gift med en hederlig arbetare. Med sparsamhet och nykterhet drogo de fram en ganska talrik barnskara, men en olyckshändelse knäkte mannens hälsa, och det blev hustrun som åtog sig familjens försörjning. Hon stiger upp kl. 5 på morgnarna, och när kl. är 10 har hon städlat 14 kontorsrum. Efter några minuters frukostrast fortsätter hon sitt arbete till kl. halv 5, då hon är ledig för dagen. I hemmet vänta henne hushållsplikterna, matlagning, tvätt, strykning m. m., och när hon äntligen får gå till sängs, har hon bakom sig 17 timmars arbetsdag.

När en man gjort sitt dagsverke, får han vila ut i hemmet, men av en kvinna, som i krafter för mannen fysiskt underlägsen, fordrar man en dubbel arbetsbörda.

Denna kvinna fullgör alla en mans skyldigheter och åtskilligt därtöfver, men ändå saknar hon medborgarrätt. Hon försörjer familjen och uppfostrar medborgare åt staten, men hon har inte ett ord att säga över de lagar, som reglera hem och samhälle. Dessa kvinnors lott är mycket tung, men allra tyngst är kanske att mötas av hän och fraser, när man strävar efter de rättigheter, som man förtjänat med ett långt livs tålmodiga och sega arbete. Neka dessa kvinnor rösträtt, men säg dem inte att deras plats är i hemmet, ty det träffar dem icke bara som ett hän utan som en blodig förolämpning. Och hos dem som yttrar dem, öppnar det en avgrund av okunnighet om livets verkliga förhållanden.

Gurli Hertzman-Ericson.

gern, då han, när han drog sig tillbaka, föreslog fröken Westerberg, såsom äldste adjunkt i kollegiet, att förestå rektoratet. Under fem års tid har fröken Westerberg varit i tillfälle att lägga sin duglighet i dagen, och under denna tid förekom snart sagt allt som kan komma i fråga för en rektor att ta itu med. Det var utvidgning av lokalen, omläggning av hela arbetsplanen, inrättande av en 1-årig studiekurs, nya avdelningar inom övningsskolan och anställande av nya lärarekrafter. För kollegiekamrater och elever var fröken Westerbergs utnämning inte synnerligen överraskande, men mycket efterlängtat och välkommen. Arbetet vid Kalmar seminarium fortlöper på ett ovanligt lyckligt och harmoniskt sätt, och de som haft fröken Westerberg till chef, hoppas att folkskoleöverstyrelsen, när tid blir, ytterligare måtte förlänga hennes mandat.

Riks 25 50

Allm. 62 96

La fleupiste
 Kgl. Hofblomsterhandel
 Malmorgsgatan 6. Stockholm

C. A. Sjöcrona.

In memoriam.

En fråga vinner alltid på att ses från olika synpunkter, och då Rösträtt för Kvinnor anmodat mig att skriva några minnesord om en av den kvinnliga rösträttsfrågans mest varmhjärtade och ärligaste vänner, landshövding Cornelius Alexander Sjöcrona, tror jag mig bäst motsvara tidningens syfte att vara en medelpunkt för tankeutbyte rösträttsvänner emellan, om jag inte dröjer vid de sidor av rösträttsfrågan, där landshövding Sjöcrona delade de ledande rösträttskvinnornas uppfattning, utan i stället framhåller de synpunkter, där han hade en avvikande mening.

Därför vill jag inte heller närmare gå in på landshövding Sjöcronas anföranen och motioner i riksdagen åren 1902, 1904, 1905, 1906 och 1908, då han i ord och handling visade att han till fullo förstod det rättfärdighetskrav, som ligger bakom kvinnornas fordran på politisk rösträtt, och att han hade en klar uppfattning av det moderna samhällslivets tendens att vilja frammana samarbete mellan man och kvinna på allt flera områden utanför hemmets egentliga ramar.

Men när kvinnorna såsom en given konsekvens av valrätten även fordrade valbarhet, då tyckte landshövding Sjöcrona att de hade för bråttom och fruktade, att hela deras rösträttsfrågas lösning inom en snar framtid därigenom skulle äventyras. Om kvinnorna hade nöjt sig med enbart valrätt till Andra kammaren, trodde han att de ganska snart skulle erhållit densamma, då det inte låg någon logisk konsekvens i att neka kvinnorna politisk rösträtt, sedan de väl fått den kommunala eller vilja påstå, att de äro omogna för deltagande i val av riksdagsmän till Andra kammaren, när de förklarats kompetenta att göra sitt inflytande gällande på valen till Första kammaren, men vad landshövding Sjöcrona ansåg att där emot majoriteten av män skulle hava svårt att vänja sig vid, det var vid tanken att kvinnorna skulle komma att sitta bredvid dem i riksdagen och deltaga i riksdagsarbetet, de ryggade tillbaka därför som för något främmande och ofattbart, vars konsekvenser de inte kunde överskåda. Genom den politiska rösträtten bli emellertid kvinnorna — även utan att vara valbara — en politisk maktfaktor, som staten måste räkna med, och landshövding Sjöcrona trodde på kvinnans förmåga att kunna göra sig gällande och bli till gagn i samhällsarbetet, blott det erbjöds henne tillfälle därtill. Vad valbarheten angår, så ansåg han det vara en ren fördel för kvinnorna att först få bli väl förtrogna med de politiska frågorna, innan de behövde taga riksdagsarbetets börda och ansvar på sig.

Tio år hava snart gått, sedan kvinnorna beslöto att inte låta sig nöjas med politisk valrätt utan även fordra valbarhet, och ännu stå de mitt uppe i striden och veta inte, när målet kan nås. Politiska händelser måste ses på långt avstånd för att kunna bedömas fullt objektivt, och därför är det framtidens hävdtecknare förbehållet att med oväld kunna skildra kvinnornas kamp för politisk rösträtt och då även lämna svar på frågan, om det var politiskt klarsynt av kvinnorna att sätta allt på ett kort eller om det hade varit klokare att följa de riktlinjer, som deras gamle beprövade förespråkare i riksdagen landshövding Sjöcrona ville draga upp för dem?

Ebba von Eckermann.

Rösträtt för Kvinnor.

Fjärde kvartalet 1917 50 öre.

Rösträtt för Kvinnor inbjuder härmed till prenumeration för sista kvartalet 1917 till ett pris av 50 öre, under den förhoppningen att tidningens vänner och prenumeranter vilja taga ett kraftigt tag för tidningens ytterligare spridning. Det sätt, varpå kvinnornas rösträttsfråga behandlades i riksdagen, visar att kvinnorna måste hålla obrottsligt samman för att nå sitt mål och att upplysningen måste stiga, så att rösträtten icke blir ett krav hos några få utan hos massan av kvinnor. I avlägsna landsänder, dit agitationstalaren endast enstaka gånger kan komma, där har Rösträtt för Kvinnor en mission att fylla, där måste den lysa upp som en fackla i mörkret, värma och elda kvinnorna till samhörighet och ansvar. Försumma icke att begagna Rösträtt för Kvinnor som det främsta agitationemedlet. Sprid den till vänner och bekanta.

All prenumeration sker på posten, och det är av vikt att prenumerationen sker så tidigt som möjligt, på det att upplagan storlek må kunna beräknas. Sista kvartalet kostar endast 50 öre.

Kvinnorösträtten i tyska riksdagen.

Svaret på den petition som tyska Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt tillställde konstitutionsutskottet blev i riksdagen ett blekt nej. Av de politiska partierna var det endast de båda socialdemokratiska, som understödde kvinnorösträtten. Till och med det s. k. framstegspartiet öppnade sig mot frågan. Majoriteten av de socialdemokratiska partierna har i en resolution förklarat, att den enda rösträtt de vilja godkänna, är en rösträtt, som likställer båda könen. För minoriteten talade herr Haase och yttrade, att kvinnornas fulla medborgarrätt blivit ett ofrånkomligt krav.

Senare har en förändring i partiernas ställning inträtt såtillvida, att det nationalliberala partiets centralstyrelse på ett möte i Berlin den 23 september beslutat att tre representanter för kvinnliga föreningar skola erhålla plats i dess styrelse. Det nu fattade beslutet innebär en betydelsefull landvinning för kvinnosaken i Tyskland. Det nationalliberala partiet har frångått sin förra synpunkt och erkänner det berättigade i kvinnans aktiva deltagande i det politiska arbetet. Kvinnorna bli nu berättigade att medverka som talare på partiets offentliga möten och sammankomster, och en av hörnstenarna i opinionen mot kvinnorösträtten i Tyskland har lossnat.

En internationell kvinnokonferens i Stockholm.

Samtidigt med den internationella socialistiska fredskonferensen kommer, under vissa förutsättningar, en internationell kvinnokonferens att äga rum i Stockholm, vartill de kvinnor inbjudas, som vilja deltaga i humanitärt arbete i djupgående riktning. Då vid tiden för Internationalens konferens ett stort antal kvinnor från de krigförande länderna kunna hitväntas, är ju tillfället synnerligen gynnsamt att utbyta tankar och uppdra riktlinjer i internationella kvinnofrågor. En möteskommitté har bildats i Stockholm med fröken Anna Lindhagen som ordförande och fröken Matilda Widegren som sekreterare. På samma gång konferensen vill upptaga till behandling viktiga kvinnofrågor, vill den rikta uppmärksamheten därpå, att det nuvarande svåra sociala, ekonomiska och moraliska tillståndet icke ensamt kan botas genom krigets upphörande, utan också kräver, att de missförhållanden och orättvisor, som rådde före detsamma, bliva avskaffade. Programmet kommer att upptaga följande frågor:

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Arvika Vagnfabrik, Arvika.

Begär priscurant även å Kullageraxlar.

1. Kvinnornas löne- och arbetsvillkor (lika lön för lika arbete);
2. Kvinnans ekonomiska ställning som ensam familjeförsörjare;
3. Kvinnornas inflytande för att förekomma kommande krig (kvinnan som uppfostrare);
4. De etiska kraven på det offentliga livet.

Då det är att hoppas, att Internationalens fredskonferens kommer att giva ett samlat uttryck för fordran på en rättvis och varaktig fred samt dess betingelser, kommer förslag om anslutning till denna konferens' uttalanden, i sin helhet eller till vissa delar, att föreläggas kvinnokonferensen.

De krigförande ländernas kvinnor, vilka genom en kinesisk mur varit åtskilda från varandra, skulle genom Stockholmskonferensen komma i kontakt och samarbete, och då de frågor, som komma under behandling röra kvinnor i alla länder lika, vore det synnerligen lyckligt om konferensen kunde komma till stånd. Detta är emellertid i första hand beroende av två villkor: att Internationalens konferens äger rum och att anslutning sker från båda de krigförande sidorna.

I valkampanjen.

Högerns talare ha i kvinnorösträttsfrågan iakttagit en absolut tystnad, men det förtjänar att omnämnas, att presidenten Hasselrot alltså utgör det lysande undantaget från majoriteten av sitt parti. Vid ett stort politiskt högermöte i Göteborg hävdade hr Hasselrot ånyo sina sympatier för reformen och yttrade därvid: "Här har man ett rättfärdighetskrav att uppfylla, det är en orättfärdighet att utestänga den mogna kvinnan från en rätt, som man icke tvekat att förläna den obildade pojken. Staten, representanten för den högsta rätten, kan icke fara illa av att tillgodose vad rättfärdigheten bjuder. Det är visserligen ingen heder att vara först i fråga om tokiga reformer, men det är en skam att vara sist i fråga om kloka. Giv alltså kvinnan, giv den naturliga representanten för det goda och barmhärtiga, vad henne med rätta tillkommer."

Denna varma och rättfärdiga vädjan mottogs av auditoriet med märkbar förtäring. Enligt pressreferat, som kommit till vår kännedom, ha åtskilliga av de liberala och socialdemokraternas talare betonat vikten av kvinnorösträtten, varemot man i professor Edéns stora politiska tal i Östersund saknade varje omnämnande därav.

Advokaten Georg Stjernstedt slog i sina valtal ett stort slag för kvinnorösträtten, som han förklarade vara den viktigaste frågan på de liberalas program, och han ansåg talet om allmän rösträtt vara humbug, så länge endast hälften av svenska folket var representerat i riksdagen.

Beriktigande.

I redogörelsen för sommarmötet i Ronneby hade insmugit sig den felaktiga uppgiften att Ronneby F. K. P. R:s standard skänkts av rösträttsmedlemmar. Förhållandet är att fru Augusta Tonning personligen skänkt föreningen standardet, ehuru det broderats av medlemmar i föreningen.

Örnås Sommar- och Vintersanatorium

högt och härligt beläget i den fagra Simlångsdalen vid Mahults hållplats å Halmstad-Bolmens järnväg. Mottager gäster, som utan att vara i behov av egentlig läkare- eller sjukvård söka vila och rekreation i lugn och naturskön trakt under ocklanderliga hygieniska förhållanden i förening med hemtrefnad och ett gott och rikligt bord. Personer, lidande av tuberkulos eller andra smittosamma sjukdomar mottagas ej. Referenser: Samtida hrr läkare i Halmstad och dr Manne Bergengren i Göteborg. Prospekt erhålles på begäran. Förfrågningar och anmälningar mottagas af INEZ CARLSTRÖM. Postadress Mahult, Ryaberg. Telef.: Simlångsdalen 4 via Halmstad. Telegramadress: »Örnås», Halmstad.

Advokat EVA ANDÉN

JURIS KAND.

Kvinnliga Juridiska Byrån

Lilla Vattugatan 14 (vid Brunkebergstorg)
STOCKHOLM C.

Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.

KL. 10-4.

Riks tel. 7576.

Allm. tel. 18336.

En aktuell fråga för Sveriges husmödrar.

Till sommarmötet i Ronneby hade kommit en skrivelse från Ellen Key, i vilken hon uppmanade rösträttskvinnorna att opponera sig mot den nuvarande veckoransoneringen av mjöl och bröd på landsbygden. Hon framhöll de olidliga förhållanden, som uppstodo i trakter med långa avstånd och dåliga vägar och manade kraftigt kvinnorna att göra något för att få ändrat veckoransonerna till månadsransoner.

Frågan togs upp vid det enskilda mötet på lördagen och många av de närvarande belyste genom exempel, huru svårt det kunde vara just för landsbygdens kvinnor, att varje vecka anskaffa mjöl och ställa till bak för den ofta helt obetydliga kvantiteten.

Man beslöt att hänskjuta frågan till L. K. P. R:s kommunalstyrelsegrupp och att genom denna vända sig till F. H. K:s kvinnoråd.

Kommunalstyrelsegruppen, som på sitt sammankommande på måndagen behandlade frågan, har till Kvinnorådet avlätit en skrivelse av följande lydelse:

Femte allmänna rösträttsmötet i Ronneby har uppdragit åt L. K. P. R:s kommunalstyrelsegrupp att till F. H. K:s kvinnoråd göra en hemställan att söka åstadkomma en bättre metod för distribueringen av mjöl och bröd på landsbygden.

Från skilda håll har klagats över, att långa avstånd och svåra vägförhållanden göra brödransoneringen pr vecka oerhört betungande för landsbygdens husmödrar.

Det är rent av orimligt att begära, att en person skall behöva gå milstals, ofta i svårt väder och på oländiga vägar, en gång i veckan för att hämta mjöl- eller brödransonen. Därtill kommer, att där hushållet är litet, det är både dyrt och odrygt att baka av det lilla veckoförrådet.

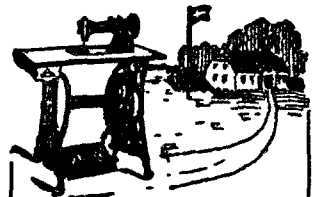
Då nu dessutom självhushållen för andra än jordbrukare komma att upphöra, bli dessa svårigheter ännu större.

På grund härav ansåg mötet, att de lokala livsmedelsnämnderna borde ha befogenhet, att, där förhållandena det påkallade, giva tillåtelse att mjölförrådet för en hel månad skulle kunna uttagas på en gång.

Säkerligen skulle många husmödrar runt om på landsbygden känna sig synnerligen tacksamma mot Kvinnorådet, om detta hos F. H. K. kunde utverka en ändring i ovan antydd riktning.

Med utmärkt högaktning
Sigrid Kruse,
ordf. i L. K. P. R:s kommunalstyrelsegrupp.

Att ransoneringen pr vecka icke är lämplig under alla förhållanden, är ju lika tydligt, som att den är nödvändig i kanske de flesta fall. Det är givetvis just de lokala myndigheterna, som kunna bedöma detta. De ha kännedom om avstånden till handelsbod, om vägförhållandena och om personerna själva.

En svensk symaskin till varje svenskt hem.

Med solid konstruktion förenar Husqvarna symaskin teknisk fulländning i utförandet.

Den betalar sig!

Husqvarna
Symaskin

I valtider.

Högerkvinnan: Jag förstår ju att den kvinnliga rösträtten måste komma, men för min del, (leende) känner jag mig ej kränkt av att inte få rösta, ja, jag bekänner att jag helst är den förutan.

Rösträttskvinnan: Ja, det förstår jag, men hur länge tänker ni stå i vägen för oss, som vill ha den?

Högerkvinnan: Om jag uppfattat saken rätt, vill mitt parti inte gå med på frågan därför att landsbygdens kvinnor ha så ont om tid, och de skulle utebli från valen.

Rösträttskvinnan: Kunde ni inte nöja er med att makar, som ha långt från vallokaler, kunde ge varandra fullmakt?

Högerkvinnan: Jag vet inte vad jag skall säga, kvinnorna på landsbygden äro så politiskt oupplysta och ointresserade. De skall upplysas först, anser mitt parti.

Rösträttskvinnan: Men om de finge politiskt intresse?

Högerkvinnan: Ja, då medger jag att saken ställde sig annorlunda.

Rösträttskvinnan: Till upplysning behövs agitation, och till agitation behövs pengar.

Högerkvinnan medgav sanningen i detta och resultatet av samtalet blev att rösträttskvinnan erhöi 100 kr. som bidrag till kommunal och politisk upplysningsverksamhet bland landsbygdens kvinnor. B.

Demonstrationskurser i barnavård.

Svenska Fattigvårdsförbundets konsulentverksamhet för barnavård kommer att anordna demonstrationskurser i barnavård, som äro avsedda att hållas i större samhällen såväl som på landsbygden, och vilka kunna ordnas i anslutning till annan undervisningsverksamhet eller ock fristående. Då otaliga späda barn äro utsatta för vanvård, är det mycket önskligt att dessa kurser i så stor utsträckning som möjligt komma till stånd, och konsulentverksamheten tillhandahåller kursledarinnor avgiftsfritt, varemot den anmälade har att svara för ersättning av resekostnader och kursledarinnans uppehåll på platsen. Undervisningsplanen har uppgjorts under ledning av professor I. Jundell.

I det stora hela skulle det nog vara fördelaktigt om just de lokala nämnderna ägde något större befogenhet även i andra avseenden i vårt långa land med dess mycket olikartade förhållanden.

Det återstår nu att se huru Kvinnorådet kommer att ställa sig till saken, och vad det möjligen skulle kunna uträta för den. Skola de stackars betungade husmödrarna finna förstälse någonstades, så är det väl just hos dessa kvinnor, som på ett helt annat sätt än männen kunna sätta sig in i de svårigheter, som husmödrarna ha att kämpa mot i dessa tider.